

TAŞ ATAN ÇOCUKLARIN ORTAYA ÇIKIŞI VE ONLARI EYLEME YÖNELTEN SOSYAL SEBEPLER İLE ÇÖZÜM ÖNERİLERİ

Handan YILMAZ*

ÖZ

Doğu ve Güneydoğu Anadolu bölgesinde yaşanan sosyal, ekonomik ve siyasal sorunlar ülke gündemini meşgul etmektedir. Eylemlerde ve gösteri alanlarında sadece yetişkin veya gençlerin değil aynı zamanda çocukların da bulunması ve bu durumun son yıllarda artarak devam etmesi, “taş atan çocuklar” etiketinin kavramsallaştırılmasına zemin hazırlamıştır. Çalışmaya konu olan kavramdan yola çıkarak İstanbul’da yaşayan Kürt aileler ve çocuklarından oluşan toplam 20 katılımcı ile görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Aile ve çocukların bizzat kendileri ile yapılan görüşme neticesinde veriler toplanmıştır. Bu noktada aileler ve gençlerin konuya bakış açısını ortaya çıkarmak, çıkan olguları birbirleriyle karşılaştırmak, demografik faktörlerin sosyo-ekonomik, kültürel, siyasal ve psikolojik alt yapılarının bu faktörlerle ilişkisini saptamak, katılımcıların eylem ve eğilimlerin nedenlerini ortaya çıkarmak ve bunları en aza indirebilmek amacıyla yapılan bu çalışmada nitel araştırma yöntemlerinden biri olan yarı yapılandırılmış görüşme tekniği kullanılmıştır. Çalışmada taş atan çocuklar sorunsalına ait haberlerin makro çözümleme olarak tematik yapısına dikkat çekilmekte, mikro çözümlemede ise olay ve olgular arasındaki nedensellik ilişkileri üzerinde durulmaktadır. Ayrıca çocuk haberciliğinin çocuk, aile ve toplum üzerindeki etkileri; habercilikteki eksik yönler ve iyileştirilme çalışmalarının ne yönde olması gerektiğiyle ilgili de öneriler yer almaktadır.

Anahtar Kelimeler: Çocuk, Medya, Terör, PKK, Psikoloji, Kültür.

THE APPEAR OF STONE-THROWING CHILDREN AND THE SOCIAL REASONS THAT LEAD THEM TO THE ACTION AND SOLUTION PROPOSALS

ABSTRACT

Social, economic and political problems in the Eastern and Southeastern Anatolia regions occupy the agenda of the country. The presence of not only adults or young people, but also children in the demonstrations and demonstration areas and the increase in this situation in recent years has prepared the ground for the conceptualization of the “children throwing stones” label. Based on the concept subject to the study, interviews were conducted with a total of 20 participants, consisting of Kurdish families and children living in Istanbul. Data were collected as a result of interviews with the families and children themselves. At this point, this study was conducted to reveal the perspective of families and young people, to compare the emerging facts with each other, to determine the relationship of socio-economic, cultural, political and psychological infrastructure of demographic factors with these factors, to reveal the reasons for the actions and tendencies of the participants and to minimize them. Semi-structured interview technique, which is one of the qualitative research methods, was used. In the study, the thematic structure of the news about the problematic children throwing stones is highlighted as macro analysis, and the micro-analysis includes causal relationships between events and phenomena, as well as the effects of child journalism on children, families and society, the deficiencies in journalism, and suggestions about the direction of improvement studies.

Keywords: Child, Media, Terror, PKK, Psychology.

Atf: YILMAZ, H. (2021). “Taş Atan Çocukların Ortaya Çıkışı ve Onları Eyleme Yönelten Sosyal Sebepler İle Çözüm Önerileri”, İMGELEM, 5 (8): 59-88.

Citation: YILMAZ, H. (2021). “The Appear of Stone-Throwing Children and The Social Reasons That Lead Them to the Action and Solution Proposals”, İMGELEM, 5 (8): 59-88.

Başvuru / Received: 27 Aralık/December 2020.

Kabul / Accepted: 07 Mayıs/May 2021.

Araştırma Makalesi/Research Article.

*Yüksek Lisans Öğrencisi, Avrasya Üniversitesi, Kamu Yönetimi Bölümü, E-mail: handanyilmaz@gmail.com, ORCID Number: 0000-0001-8716-8495

EXTENDED SUMMARY

The socio-economic, Local Government, cultural and political problems that exist in the Eastern and Southeastern Anatolia regions of Turkey have been preoccupying the country's agenda since time immemorial. Because of the problems experienced in these regions, the way people express themselves also varies. In the face of these increasing problems in recent years, besides most adults and young people who have demonstrated and demonstrated, there are also children whose numbers are increasing gradually, and these children carry out activities in a way that harms both themselves and the environment.

This process, which has been going on for years and has become a problematic, has gained wide repercussions in the media, and the discourses about children in the print and visual media conceptualize the label children throwing stones. In addition to this label, trying to portray children as a potential danger reveals that critical media should be questioned in terms of their news production practices. Because, in this problem that has not been resolved for years, the problems that have not yet been determined and revealed, such as how the child makes sense of his / her perspective of himself and his environment, how he manages the process he is in, how he criticizes himself and his environment, why he uses this path, what his purpose is or is it used as a tool accommodates. There are uncertainties and unclear facts about what exactly this process is behind the camera, how the actions started, why they started, what exactly they aimed at, what the children's wishes, desires and demands are.

For these reasons, based on the concept that is the subject of the study, a research was conducted on a total of 20 participants, who migrated from the said regions to Istanbul and consisted of Kurdish families and children. In this study, which was conducted to reveal the participants' perspective on the subject, to compare all the positive and negative facts obtained, to determine the relationship between the socio-economic, cultural, political and psychological infrastructures of demographic factors, the content of the actions with children first and then their families. And a question-answer interview was held about how they were affected by the process they were in.

In this study, which is one of the qualitative research methods, Semi-Structured Interview Method is used, attention is drawn to the thematic structure of the news about the problematic of stone throwing children and the events and situations that develop after these news, and the causality relations between the events and phenomena and the results obtained

by micro-analysis. Development and clarification are focused on. In addition, there are suggestions regarding all kinds of effects of journalism on children on children, the child's family, the environment and society, the deficiencies in the understanding of journalism and how and in what direction the efforts to improve these deficiencies. In the study, where the demographic findings about this period, which is influenced by the media, ethnicity and country policies, are given in tables, the reasons why children take part in these actions, how they came to this stage, whether this is the point they want to see or another view, whether they are satisfied with their conditions, and their appearance The extent to which it affected them, their responses to the reactions they received in the face of negativities after demonstrations and demonstrations, whether they were satisfied with them, how this process could be minimized and how the accompanying problems would be eliminated were also discussed.

Economic troubles affect both the family and the children. So much so that the children who settled in Istanbul with migration primarily pursue their survival, they have to put education in the second plan. For this reason, in order to help the family financially, the child either cannot go to school at all or goes on some days. The socio-economic problems they experience create a deepened perception of politicization on children, prepare them to act and show themselves with the thought that administrative elements are insufficient, and children define themselves around this phenomenon.

Efficient and efficient work in the field of management will relieve the weight of the process. In particular, it is necessary to take steps to work on economic factors, to determine the burdens to be taken on children and to make improvements on these burdens, and to ensure that Kurdish families and children also benefit from the advantages provided to migrants.

GİRİŞ

Çocuklar üzerine yapılan çalışmalar, bir taraftan toplumun çocuklara olan bakış açılarını öte yandan ise buldukları çevredeki konumlarını sorgulamaya yöneliktir. Sosyal bilimler çerçevesinde sorgulanan bu çalışmaların en önemli dilimini çocuklarla olan iletişim oluşturmaktadır. İletişim, medya ve çocuk sorunsalı üzerinden çocuğun eylemlerini, çevresi ile olan etkileşimini, çocuk ve ailesinin sosyo-ekonomik durumunu, etnik ve kültürel özelliklerini içermektedir.

Günümüze kadar olan çalışmalara bakıldığında özellikle kriminoloji teorisyenleri Ronald L. Akers ve Christine S. Sellers suç davranışının, aile ve yakın çevre ile olan etkileşim sonucu öğrenilerek ortaya çıktığını analiz etmiştir. Bir diğer suç teorisyenlerinden Gabriel De

Taş Atan Çocukların Ortaya Çıkışı ve Onları Eyleme Yönelten Sosyal Sebepler İle Çözüm Önerileri

Tarde yaptığı analizlerde, suç işleme eyleminin taklit etme yoluyla oluştuğunu, bu taklidin ise suça meyilli ya da suç işlemiş kişi veya kişilerden öğrenildiği sonucuna ulaşmıştır. Bunun yanı sıra çocuk suçluluğu konusunda incelemeler yapan ve konu ile alakalı birçok kitabı ve makalesi bulunan Haluk Yavuzer, yaptığı araştırmalarda suça karışan çocukların ailesi ve yakın çevresinde mutlaka suç işlemiş kişi veya kişiler olduğunu belirtmiştir. Bu durumun çocuğu olumsuz etkilediği ve çocuğun, söz konusu eylemleri kendi davranışlarına da yansıttığı sonucunu ortaya çıkarmıştır. Dönemin ünlü kriminologlarından biri olan Cyril Burt, özellikle ekonomik ve sosyal şartların suç işleme eğilimi konusunda önemli faktörler olduğunu düşünmektedir. Burt İngiltere’de yaptığı saha çalışmaları sonucunda, ekonomik durumu yeterli olmayan, eğitimine devam edemeyen, temel ihtiyaçlarını karşılamaktan mahrum kalan hatta sokakta yaşamak zorunda olan insanların suça daha meyilli olduğunu bu nedenle yoksul çocukların varlıklı ailelere mensup çocuklara oranla suça daha çok yatkın olduğunu ortaya çıkarmıştır (Sünbül 2008: 290-306). Victor Hugo’nun bu olaya bakış açısı ise daha farklıdır. Hugo, “Bir hapisane açan, bir okul kapatır” sözüyle, eğitim ile suç işleme eylemi arasındaki ilişkiye vurguda bulunmuştur (Sünbül 2008: 320). Bu vurgu ile eğitimin olumsuz her türlü davranışın önünü kapatacağı ve doğru yolu gösterecek bir faaliyet olduğu, eğitimsiz kalan kişi ve kişilerin suça daha çok meyilli olduğu sonucunu ortaya çıkarmaktadır. Eğitim, bireyi geliştirdiği, ahlaki olarak yetiştirdiği ve onu yaşama hazırladığı bir ortam yaratmaktadır. Fakat eğitimin doğru kişilerce ve doğru yöntemlerle bireye aktarılması gerekmektedir. Bu durum aksi takdirde, bireyi geriye çekecek, onun davranışlarını olumsuz yönlendirecek ve suçlu kişiler yetiştirmesine sebep olacaktır. Aristoteles ise, toplumsal süreçlere vurguda bulunarak suç işlemenin altında yatan sebeplerin, ekonomik şartların zayıflığı ve devlet faktörü olduğunu belirtmiştir. Aristoteles gibi Ivy Bennet’te suçun oluşmasında sosyo-ekonomik şartları düşük bireylerin hem bedensel hem de zihinsel olarak gelişemediği için olumsuz şartlara karşı direnme güçlerinin de düşük olduğunu ve bu nedenle suça daha çok meyilli olduklarını belirtmiştir (Sünbül 2008: 402). Fakat bu kısımda büyük bir boşluk bulunmaktadır. Çünkü çocukların suça yönelmesi, eylemlerde ve toplumsal gösterilerde aktif bir şekilde rol alması sadece bu faktörler etrafında oluşmamakta ve ortaya çıkarılan çalışmalar eksik kalmaktadır. Çalışma, suça sebep olan etmenler arasında etnik ve kültürel farklılıkların politize edilmesini, bu farklılıkların kategorize edilerek medya aracılığı ile normalleştirilmeye çalışılmasını ele almaktadır. Çünkü dışlanan çocuk ve birey, toplumda yer edinmek için kendini ön plana atacak eylem ve eğilimler geliştirmektedir. Çocuk ve birey bir başkaldırı faaliyeti ile kendi istek, arzu ve beklentilerini göstermeye çalışmakta, yalnızca bu şekilde sesini duyuracağını düşünmektedir. Bu süreç çocuk

ve bireyin bir süre sonra kendi kimliğine yabancılaşmasına, ayrımcılık ve olumsuz söylemlerin bir baskı unsuru oluşturmaya ve zihinsel şiddeti ortaya çıkarmasına sebep olmaktadır.

İşlevselci sosyolog Albert Cohen'e göre, eğitimde başarısız olan çocuklar statüsü düşük olan çevreyle iletişime geçmekte ve onlarla birlikte hareket etmektedir. Bu şekilde yanlış tutum ve davranışları içselleştiren çocuklar, suçluluk içeren her türlü eylem ve eğilimleri benimseyerek sapkınlık göstermekte, var oluşlarını bu şekilde ispatlamaya çalışmaktadırlar. Ek olarak bir başka sosyolog Walter Miller ise, suçun ortaya çıkışında şiddet, hırs, öfke, heyecan, riskli hareketler, istek ve hazın belirleyici olduğunu belirtmektedir. Miller, yaptığı araştırmalar neticesinde çocuk ve ailesinin düşük gelirli sınıfa mensup olduğunda bu davranış ve eğilimlerin ortaya çıktığını açıklamıştır (akt. Öter 2018: 720). Sosyolojinin kurucularından Emile Durkheim ise suçun toplumsal bir ürün olduğunu belirtmiştir. Suç, Durkheim'a göre tüm toplumlarda bulunmakta ve onlar için kaçınılmaz bir sürecin olgusu anlamına gelmektedir. Bu olgu, suçun işlevsel yönünü ortaya çıkarmaktadır. Toplumun devamlılığının sağlanması, yeni ve farklı fikirlerin ortaya çıkarılması, azınlıkta kalan kitlenin haklarını duyurmaya çalışması, onların amaç ve beklentisini ifade etmesini sağlamaktadır. Ancak bunun da bir sınırının bulunması gerektiğini ifade eden Durkheim, toplumsal bütünlüğün bozulmasına yol açacak eylem ve eğilimlerin karşısında durulmasının yalnızca onları cezalandırmakla olacağını bu cezalandırmaların da çeşitlilik göstereceğini belirtmiştir. Bu çeşitlilik ise toplumun sosyo-ekonomik durumlarının yanı sıra geleneksel ve modern aşamalarına göre değişmektedir (Akyayla 2019: 5). Çatışma (uyuşmazlık) teorisi ile ünlü sosyolog ve kriminolog George Vold, toplumun gruplardan oluştuğunu ve bu grupların birbirleriyle uyum içinde yaşayamayacağını ve mutlaka sosyal bir çatışmanın ortaya çıkacağını belirtmiştir. Çünkü insanların çıkar, amaç ve istekleri birbirlerinden farklıdır. Bu istekleri savunan azınlık grupları ise, kendi kanunlarını oluşturmaya ve benimsetmeye çalışmakta bu da suç olgusunu ortaya çıkarmaktadır. Ancak Vold'da diğer yazarlar gibi suçun ortaya çıkışını tek yönlü incelemekte, grupların çatışmaya sebep olan boyutlarını eksik bırakmaktadır (Akıncı 2019: 180). İşte bu noktada Durkheim, diğer sosyolog, düşünür, kriminolog ve yazarların analizinin iyileştirilmesini amaçlamakta ve suçun ortaya çıkışında yalnızca toplumsal bir ürün olan öğrenme, çevreyle etkileşim gibi faktörlerin yeterli olmadığı belirtmektedir. Yukarıda da belirtildiği üzere suçun ortaya çıkışında etnik ve kültürel faktörlerin siyasi bir içeriğe dönüştürülerek kategorileştirilmesi önemli yer tutmaktadır. Bu faaliyet ve söylemler görüşmeye katılan çocuk ve ailelerin de ifadeleri ile desteklenmekte ve çalışmada yer almaktadır. Aslında eskiden beri medyanın çocuklar üzerindeki etkilerinin araştırılmasının yanı sıra çocukların medyadaki temsili önemli ölçüde irdelenmekte ve

Taş Atan Çocukların Ortaya Çıkışı ve Onları Eyleme Yönelten Sosyal Sebepler İle Çözüm Önerileri

çocukların yetişkinler gibi medyada kendine yer bulamadığı, haber öykülerine bakıldığında şiddet ve kaza gibi pasifleştirici ve sessiz konularının anlatılmaya çalışıldığı ayrıca şiddet ve potansiyel tehlike içerisinde önemli bir özne görevinde ve temsiliyetçi olarak kabul edildikleri görülmekte ve bu süreç içerisinde de eleştirel medyanın haber üretim pratiklerindeki bu temsiliyetleri sorgulanmaktadır (Duğan ve Arslan 2016: 308-309). Kitle iletişim araçlarının yaymak istediği ya da yaydığı iletilere bakıldığında özellikle ekonomik, kültür, yaş, cinsiyet gibi toplumsal yaşam içerisinde önemli kabul edilen hususların varlığına işaret edilmiş, bu araçların söylem yapısının ürettiği iletilerdeki eleştirel süreçlerin değerlendirilip bir taraftan da anlamlandırılmasına önemli bir vurgu olduğu belirtilmiştir. Bu faktörlerin sosyal çevre ve bireydeki yansımalarının ne denli ciddi olduğu konusunda artış yaşandığı ile ilgili sonuçlar çalışma kapsamında ele alınmıştır.

Bu çalışma, Doğu ve Güneydoğu'dan göçle gelen aileler ve çocukların, suç problematiği üzerinden ne şekilde tanımlandıkları, suça sebep olan eylem ve eğilimlerinin altında yatan sebepler, polise neden taş attıkları, bu davranışın etnik kimlikler üzerinden bir baş kaldırışın göstergesi olup olmadığı ve bunların dışında eylemlere sebep olan faktörlerin analizi üzerine derin bir araştırma içermektedir. Söz konusu eylemler bir nevi terörü ortaya çıkarmaktadır. Bunu ortaya çıkaran eylemlerin nedenlerinin tespit edilmesi ve sonrasında bu sorunları ortadan kaldıracak çözüm önerileri araştırma içerisinde yer almaktadır. Çalışmada taş atan çocukların küçük yaştan itibaren bunu bir görev olarak bilmesi, gerisinde birçok zafiyetin olduğu sonucunu ortaya çıkarmaktadır. Özellikle, aile, çevre, etnik unsurlar, eğitimden yoksunluk, ekonomik problemler ve medya gibi unsurlar bu zafiyetin en büyük nedenleri olarak belirlenmiştir. Her şeyden önce, yapılan her türlü olumsuz eylem ve eğilimlerin nedenlerini ortaya çıkarmak önemlidir. Bu nedenlerin ortaya çıkarılması, olayların çözümlerini kolaylaştıracaktır.

Çalışmada nitel araştırma yöntemlerinden biri olan yarı yapılandırılmış görüşme tekniğinin yanı sıra derinlemesine görüşme tekniği yardımı ile çocuklar ve ailelerin yaşadıkları süreç ve eylemlerdeki aktif görüntüleri ile ilgili duygu ve düşünceleri, konuya ilişkin görüşleri sohbet havasında alınmıştır. Bu teknik ile görüşmede hangi soruların nasıl sorulacağı belirlenmiş, konuşulmak istenen başlıklar, buna uygun konular öncesinde belirlendiği için verilen cevaplar not alınmıştır. Seçkisiz olmayan örnekleme yöntemlerinden biri olan uygun örnekleme ile belirlenen aile ve çocuklara açık uçlu sorular yöneltilerek eyleme sebep olan birçok faktörün ortaya çıkması sağlanmıştır. Ayrıca bu teknik onların istek ve beklentilerinin belirlenmesini de sağlamıştır. Bunun yanı sıra çalışmanın ilerlemesi ve görüşmelere konu olan

içeriklerin desteklenmesi için doküman incelemesi veri toplama yönteminden de yararlanılmıştır. Bu nedenle söz konusu eylemlere konu olan çocuklarla ilgili yayımlanmış gazete haberleri ve atılan başlıklar, kitaplar, makaleler, mahkeme kararları, fotoğraflar, belgeseller, videolar, cezaevlerinde yaşanan olayların derlendiği yazılar gibi birçok doküman incelenmiş ve görüşmeye yardımcı olacak bilgiler ortaya çıkarılmıştır. Araştırma verileri belirli bir zamana yayılarak ortaya konduğu için katılımsız gözlem tekniğinden yararlanılmıştır. Böylece araştırma konusu daha da irdelenerek araştırmaya konu olan çocuk ve ailelerinin davranışları, sorulara karşı tavırları ve verdikleri cevapların birbirleriyle uyumlu olup olmadığı gözlemlenerek araştırmanın analiz edilmesine yardımcı olmuştur.

Taş Atan Çocuklar

Türk hukukunu eskiden beri ziyadesiyle meşgul eden ve kesin olarak çözüme kavuşturulamayan *taş atan çocuklar* etiketi ile ifade edilen eylemler hukuksal ve çevresel yönden incelenmektedir. Türkiye'nin belirli bölgelerinde özellikle de son yıllarda meydana gelen yasa dışı gösteri ve yürüyüşler olarak bilinen bu eylemler çocukların ön planda tutulması ile kendini göstermekte ve konu da kamuoyunda *taş atan çocuklar* olarak tartışılmaktadır. Bu kalıbı oluşturan olay, 15 Şubat 2006 itibari ile Cizre'de Abdullah Öcalan'ın yakalanmasının yıl dönümü nedeni ile yapılan gösteriler ve yürüyüşlerde çocukların polise taş atması ile başlamıştır (Durna ve Kubilay 2010: 54). Eylemlerin o günden bugüne zaman zaman yavaşlayıp zaman zaman da hızlandığı ve varlığını devam ettirdiği görülmektedir.

Terör suçları ile yargılanan ve yıllardır TMK (Terörle Mücadele Kanunu)'de görüşülen bu süreçlerin toplumsal yönü dışında bireysel yönlerinin de tartışması devam etmektedir. Bireysel yönden kasıt özellikle de devletin kolluk kuvvetleri ve yargılama esnasında uzman sıfatı görevi gören psikologların çocuklara karşı oluşturmuş oldukları yanlış tutumlardır. Bunun neticesinde birtakım önyargıların oluşmasına zemin hazırlayan ve hazırlanan bu zeminle gerek yakın çevreleri gerekse toplumun onlara bakış açısındaki süreci farklı safhalara yöneltmesi söz konusudur (Yılmaz 2010: 38). Çünkü bu durum sorunun minimize edilmesini sağlamak yerine onun daha da büyümesine neden olmaktadır. Ayrıca eylemlere katılan çocukların gözaltına alınması ve çocukların rehabilite edilmesinden önce yaptıklarından dolayı nefret söylemleriyle karşılaşması çocukların yasa dışı faaliyetlerini sürdürmesine sebebiyet vermektedir. Polisin tavrı ve *taş atan çocuk* problematiğine karşı etkileri, çocuklara olan muamele, gözaltı esnasındaki tutumları, çocukların ve ailelerin bu süreçteki duygu ve

Taş Atan Çocukların Ortaya Çıkışı ve Onları Eyleme Yönelten Sosyal Sebepler İle Çözüm Önerileri

düşünceleri, çocukların polis hakkındaki yargıları neticesine göre oluşturulmuş bu kapsamlı araştırmanın sonucu, genel itibari ile olumsuz olmaktadır.

Gözaltına alınan çocukların öncelikle kelepçe unsuru üzerinde olumsuz yargılama süreci başlamaktadır. Çünkü bu süreçte çocuklar, kelepçenin anlamını sorgulamaktadır. Çocuk, içinde bulunduğu durumu sorgularken kendisinin yaptığı kötü bir eylem sonucu bu hale geldiğini düşünmekte sonrasında da bu durum karşısındaki rahatsızlığı dikkat çekmektedir. Bir diğer önemli husus ise, çocukların gözaltı sürecinde aileleri ile görüştürülmemesidir. Özellikle de terör suçu olarak kabul edilen bu olayın neticesinde çocukların aileleri ile görüşmesinin engellenmeye çalışılması, çocukların hem fiziksel hem manevi hem de cinsel işkenceye maruz kaldığı ve polis tarafından tehdit edildikleri için bunları ifade etmekte zorlandıkları bilinmektedir (Durna ve Kubilay 2010: 69). Yaşanılan bu süreç neticesinde çocukların polise karşı olan tutumları ve yargıları genel itibari ile olumsuz olmaktadır. Çünkü polis onlar için, aç kaldıklarında, kaybolduklarında, şiddete maruz kaldıklarında, ağladıklarında, sığınmak için yer aradıklarında yardım istedikleri bir kişi olmasının yanı sıra cezalandırıcı semboller taşıyan ve kendisinden korkulan bir unsur olması anlamına da gelmektedir. Çocuğun hissettiği şey, tutuklanma sürecini yaşadktan sonra daha da ağırlaşmaktadır. Çocuk, sabıka kaydı, kendisine yöneltilen bakışlar ve tutumlardan kurtulmak istemekte aksi takdirde buldukları yerde mutsuz olmaktadırlar.

“...Polislerin bizi sevmediğini düşünüyorum. Çünkü ben ve benim gibileri hiç dinlemeden bağırıyor. Amacım kötü bir şey yapmak olmasa bile kendimi anlatamıyorum. Onlardan çok korkuyorum. İhtiyacım olduğunda, dayak yediğimde, insanlar benimle dalga geçtiğinde ya da birine kızdığımında onlara gitmek istemiyorum. Bana inanmayacaklar hatta beni suçlayacaklar”(E2, 14, Ağrı).

Taş atan çocukların terör suçu nedeniyle tutuklanıp serbest kaldığı süreç içerisinde onlara yanlış tutum sergiledikleri konusunda psikologlara da yoğun şekilde eleştiri gelmiştir. Çocukların yargılanma ve tutuklu süreçlerine dâhil olan psikologlar birtakım yanlış tutumlar sergilemiş, mesleklerine uygun düşmeyen eğilim ve eylemleri karşısında kendileriyle çelişmiş ve sonuç olarak olumsuz gelişmelere sebebiyet vermiş olduklarına dair eleştiriler almışlardır. Bunun akabinde çocukların yapılan eylemlere daha fazla katıldıkları ve onlar üzerinde ters etki yarattığı düşüncesi hâkim olmuştur. Bu sürecin en önemli örneği 2009'da Diyarbakır'da Diyarbakır Barosunun kentteki E tipi cezaevine kapatılan 17 çocuk ile yapılan görüşmeler neticesinde psikologun çocuklara “teröristsiniz” sözünü sarf etmesi ve kollarındaki

kelepeçlerin çıkarılmamasına sebebiyet verenlerden biri olarak bilinmesidir (Yılmaz 2010: 40). Bilimsel olarak araştırılma sürecinde aslında tam tersi bir olayın varlığının kendini göstermesi yani bilimsel olmayan bir analizin göze çarpması neticesinde psikologun profesyonel davranmayıp kendi siyasi görüşüne takılarak hareket ettiği ve bu nedenle de çocuğun geri kazandırılması sürecinde kişiye karşı takındığı tavır, ona yüz çevirme ve “*taş atan çocuklar*” kalıbının daha fazla baskı unsuru oluşturmasına neden olmuştur. Ayrıca İstanbul’da, tutuklu çocuklardan birinin birtakım bilgilerini kendi raporuna yazarken hapis cezasının yolunu açmaya çalışan bir örnek olarak çocuk ile aralarındaki güven ilişkisini yıkma girişiminde bulunduğu ve onu kötüye kullandığı düşüncesinden dolayı eleştiriler ile karşı karşıya kalmış bir başka psikolog ortaya çıkmıştır. Yani sorgu polisinin rolünü üstlenmiş olan psikolog, çocuğun çözülmesi ile süreci farklı bir boyuta getirmiş, çocuğun duygu ve düşüncelerinin hırpalanmasına sebep olmuş, mesleğinin getirdiği güven duygusunu istismar etmiş, sonrasında çocuğun rehabilite, korunma gibi ihtiyaçlarına dair herhangi bir süreçte rol almamıştır. Sonuç itibari ile psikolog, çocukların korktuğu bir başka görevli olarak görülmüştür.

Taş atan çocuklar konusunun çözümü için yapılması gereken, öncelikle bu süreci doğuran ve onu ayakta tutan nedenlerin ortadan kaldırılmasıdır. Bunun nasıl yapılması gerektiği sorunsalı ise geniş kapsamlı faktörler ışığında ancak imkânsız olmayan eylem ve eğilimler ile olacaktır. Bu etiketin incelenmesi ve çözüm arayışlarının farkındalık yaratması için hukuksal çerçeve üzerinden konunun aydınlatılmaya çalışılması bir problematik oluşturmuştur. Çünkü olay ve olguların bir kısmının hukukun sınırları dışında olduğu kabul edilmektedir. Bu nedenle çocukların öncelikle, medyadaki görünüşleri ve haklarında oluşturulan ifadeler ile ve sosyal, ekonomik, demografik (eğitim, kültür, yaş, cinsiyet vb.) faktörlerin konuya önemli etkisi olduğu bilinmektedir (Duğan ve Arslan 2016: 306).

Demografik Bulgular ve Analiz

	CİNSİYET	YAŞ	DOĞUM YERİ	EĞİTİM DURUMU	YERLEŞİM YERİ
E1	ERKEK	13	SİİRT	7. SINIF ÖĞRENCİSİ	OKMEYDANI
E2	ERKEK	14	AĞRI	8. SINIF ÖĞRENCİSİ	TARLABAŞI
E3	ERKEK	15	ŞIRNAK	1.SINIF ÖĞRENCİSİ (Göçle terk)	OKMEYDANI
E4	ERKEK	14	ŞIRNAK	7. SINIF ÖĞRENCİSİ	GAZİOSMANPAŞA

Taş Atan Çocukların Ortaya Çıkışı ve Onları Eyleme Yönelten Sosyal Sebepler İle Çözüm Önerileri

K5	KIZ	13	HAKKARİ	5..SINIF ÖĞRENCİSİ (Göçle terk)	BAĞCILAR
K6	KIZ	12	HAKKARİ	6. SINIF ÖĞRENCİSİ	BAĞCILAR
K7	KIZ	13	VAN	6. SINIF ÖĞRENCİSİ	SULTANBEYLİ
E8	ERKEK	14	DİYARBAKIR	OKUMAMIŞ	DOLAPDERE
E9	ERKEK	14	DİYARBAKIR	3..SINIF ÖĞRENCİSİ (Göçle terk)	BAHÇELİEVLER
E10	ERKEK	14	VAN	8. SINIF ÖĞRENCİSİ	ESENYURT

Tablo1: Demografik Bulgular

Cinsiyet

Taş atan çocukların ortaya çıkışı ve onları eyleme yönelten sebep ve çözümlerin araştırılması katılımcıların cinsiyet dağılımları değerlendirildiğinde katılanların çoğunluğunu erkekler oluşturmaktadır.

Yaş

Araştırmaya katılan çocuklar arasında minimum yaş 12, maksimum yaş ise 15 olarak belirlenmektedir. Yaş gruplarındaki katılımcılar 12 ve 15 yaş arasını kapsamaktadır.

Cinsiyet değişkeni göz önünde bulundurulmadığında katılımcıların yarısını 14 yaş grubuna ait çocuklar oluşturmaktadır.

Cinsiyete göre yaş durumunda kız çocukları 12 ve 13 yaş grubu içinde, erkek çocuklar ise, 14 ve 15 yaş grubu içerisinde yer almaktadır.

Doğum Yeri

Araştırmaya dâhil olan çocukların 1'i Siirt, 1'i Ağrı, 1'i Van ve 1'inin de Kars doğumlu olduğu belirtilmiş, diğer çocuklardan 2'si Şırnak, 2'si Hakkâri ve 2'si Diyarbakır doğumlu olduğunu belirtmiştir.

Cinsiyete göre doğum yeri ele alındığında kız çocuklarının Hakkâri ve Van şehirlerinde doğduğu buna karşın erkek çocukların ise yukarıda bahsedilen şehirlere mensup olduğu görülmektedir.

Eğitim Durumu

Araştırma kapsamında katılımcıların %30'unun göçle birlikte eğitimlerini yarıda bıraktıkları ve İstanbul'da eğitime devam etmedikleri sonucuna ulaşılmaktadır. Kalan yüzdelik kısmını ise göç ettikten sonra orta öğretime devam edenler takip etmektedir. Ağrı'dan ve Kars'tan göç edenler 8'inci sınıfta, Siirt ve Şırnak'tan göç edenler 7'nci sınıfta, Hakkâri ve Van'dan göç edenler 6'ncı sınıfta eğitim görmektedir.

Cinsiyete göre eğitim durumu incelendiğinde görüşmeye katılan 3 kız çocuğundan 2'si eğitime devam etmekte 1'i ise göçle birlikte eğitimini bırakmak zorunda kalmıştır. Görüşmeye katılan 7 erkek çocuktan 4'ünün eğitime devam ettiği, 2'sinin göçle birlikte eğitimini bıraktığı, 1 kişinin ise hiç okumadığı tespit edilmiştir. Eğitimini yarıda bırakan ve hiç okumayan çocuklar ise, ailelerine ekonomik anlamda yardımcı olmak için çalışmışlardır. Ayrıca eğitimlerine devam etseler dahi sosyo-kültürel açıdan yetersiz kaldıkları, itibar görmedikleri ve görmemeye de devam edecekleri düşüncesi ile eğitimlerine devam etmedikleri sonucu ortaya çıkmıştır.

Eğitime devam etmeyen erkek çocukların ifade ettikleri engellerin başında çalışma zorunluluğu gelmektedir. Aile üyelerinin hayatını devam ettirebilmesi için çalışan babalarının vefatı ya da babanın çalışmaması durumunda ailedeki diğer erkeklerin bu yükümlülüğü üstlenmek zorunda kalmasıdır.

Bunun yanı sıra erkek çocukların etnik ve sosyo-kültürel yapıları nedeniyle ayrımcılığa maruz kaldıkları, alacakları eğitimin kendilerini kurtarmayacağı düşüncesi, aile içi olumsuz etkileşim ve söylemlerin de eğitim hayatlarına ara vermesine ya da son vermesine sebep olmaktadır. Erkek çocuklardan birinin anlatımında geçen ifade şöyledir:

“...Şırnak'ta 1'inci sınıfı okudum. Burada hiç okula gitmedim. Babam vefat ettikten sonra ben de çalışmaya başladım. Zamanım yoktu ve eve katkıda bulunmam gerekiyordu. Çalışmak zorunda kalmasam okula devam etmek isterim ama eğitim konusunda diğer öğrencilerle aynı şans taşıyamıyoruz, eşit değiliz, biz hep dışlanıyoruz. Bunların sebebi dilimiz, kimliğimiz, dış görünüşümüz bence. Bu yüzden hakkımızda hep olumsuz konuşuluyor...” (E3, 15, Şırnak, İnşaat İşçisi).

Taş Atan Çocukların Ortaya Çıkışı ve Onları Eyleme Yönelten Sosyal Sebepler İle Çözüm Önerileri

Erkek katılımcı, böyle bir sorumluluğu olmadığı takdirde çalışmayı bırakıp eğitimine devam edebileceğini ancak eğitim imkânlarının kendilerine kısıtlı sunulması ve etnik farklılığının çevresi tarafından kendisine olumsuz bir dönüş yaptığı ve yapmaya da devam edeceğini, dışlanma korkusunu hep yaşayacağını söylemiştir.

Araştırmaya katılan kız çocuklarından sadece bir tanesinin eğitimini bırakmak zorunda kaldığı, bunun da yaşadığı çevreye uyum sağlayamadığı, ablasının hapiste olmasından ötürü artık okumak istemediği çünkü okusa dahi kendisine bir yararı dokunmayacağı düşüncesinde olduğu görülmüştür.

“...Hakkâri’de 5’inci sınıfı bitirmiştım. Sonra İstanbul’a göç ettik. Okumaya devam etmek isterdim ancak zor çünkü kullandığım dil yeterli değil, insanların bu yüzden bana bakışlarından rahatsız oluyorum. Ayrıca ablam okudu ancak hapse girene kadar ona hiçbir faydası olmadı, bana neden olsun ki...” (K5, 13, Hakkâri).

“... Van’dan buraya geleli 3 sene oldu. Van’da 3’üncü sınıfı bitirmiştım. Şimdi 6’ncı sınıftayım. Hala bazı ortamlarda çekiniyorum ve uyum sorunu yaşıyorum. Burada hiç arkadaşım yok oysaki geldiğim yerde çok fazlaydı. Burada konuşmama, kıyafetlerime ve aileme çok laf ediliyor. Bu yüzden moralim bozuluyor. Bunlar neden dalga konusu oluyor anlamıyorum... Burada çok dışlanıyoruz...” (K7, 13, Van).

Kız çocukları arasında yer alan K6, Hakkâri’de 4’üncü sınıfa kadar okuduktan sonra İstanbul’da okuluna devam ettiğini ancak annesine hem evin işlerinde hem de satış yaptıkları el işlerinde yardımcı olmak zorunda kaldığından eğitiminde zaman zaman aksamalar yaşadığını belirtmiştir. Aile ekonomisine katkı sağlamak için en kısa yolun bu olduğuna inanmaktadır.

“... Okuyarak belki kendime katkı sağlayacağım ancak aileme bir faydası olmayacak. Okulu bitirince işsiz kalacağımı biliyorum. Çünkü etrafımdakiler hep öyle. Bu yüzden şimdiden iş öğrenmeye çalışıyorum. Önemli olan hayatta kalmak bence...” (K6, 12, Hakkâri).

Katılımcılardan alınan diğer verilerden hareketle belirtmek gerekir ki ailede eğitime devam etmeyen ya da devam ettiği halde bu eylemin doğru olup olmadığı hususunda kararsız kalan çocukların bu sorunları yaşamasının başında etnik ve sosyo-kültürel yapıların farklı olması, yaşadıkları dil sorunları, kendilerini koruyup kollayacak bir gücün bulunmaması, işsizlik, ekonomik sıkıntılar ve nefret söylemleri gelmekte, bunlar da çocukların eğitime sıcak bakmamasına, tutum ve davranışlarını kin güdüsüyle oluşturmalarına sebep olmaktadır. Çünkü

çocuğun demografik özelliklerinin çevreyle etkileşime geçmesi onu diğerlerinden ayırmasına bu ayrılığın ise bir süre sonra dışlanmaya kadar gitmesine sebep olmaktadır. Bu dışlanma onlar için sadece çevrenin dışlanması olarak kalmamakta aynı zamanda kendisini koruyacak bir gücün ortadan kalkması ve yalnız kalması anlamına da gelmektedir. Bu analizi desteklemek için iki katılımcının anlatımına yer verilmektedir.

“... Ağabeyim Diyarbakır’da 12’incisınıfa kadar okudu ve üniversiteyi kazandı. O yüzden buraya geldik. Ancak bir anda her şey değişti. Ağabeyim dağa çıktı ve öldürüldü. Kimse bize yardım etmedi, okuması da ona fayda etmedi, onu kurtaramadı. Burada kimse bizi sevmiyor... Burada ölmek için çalışmak zorundayım... Beni de koruyan yok... Her gün küfür yiyorum, anneme, babama küfrediyorlar artık ben de onlara acımıyorum...” (E8, 14, Diyarbakır, Ayakkabı Tamircisinde Çırac).

Katılımcılardan bir diğer kız çocuk ise eğitim hakkında şu açıklamalara yer vermiştir:

“...Okula devam etmek benim için zaman kaybı. Daha önemlisi de ilerde bana bir katkısı olacağına inanmamam. Çünkü okumak için paraya ihtiyacım var ve her şey ekonomimize bağlı. Ayrıca okula gittiğim zamanlarda her gün ağlayarak eve dönüyorum. Sürekli dışlanıyorum, Kürt olmak ve de fakir olmak benim suçum mu? ...” (K7, 13, Van).

Araştırma kapsamında İstanbul’da yaşayan ve Kürt ailelere mensup çocukların temel ihtiyaçlarını gidermek ve hayatta kalmak için, içinde buldukları olumsuz söylemlere maruz kalmaları, toplumdaki dışlanmaları ve ekonomik zorluklardan dolayı eğitimlerine ara vermeleri söz konusudur. Buna karşın eğitimlerine devam eden ve toplumla kaynaşmaya çalışan çocukların, sürece adapte olma ve sosyalleşmeye çalışma çabaları da görülmektedir. Bu çabaların görüldüğü çocuklardan bazılarının ifadeleri aşağıdaki gibidir:

“...Bir taraftan iş öğrenmeye çalışıp diğer taraftan okumak beni rahatlatıyor çünkü bu şekilde başka insanlara da yardımcı olmaya çalışıyorum. Aileme katkıda bulunuyorum hem kendim için de bir şeyler yapıyorum” (K6, 12, Hakkâri).

“...Abim bana hep oku ve geleceğini kurtar diyor. Bunu ben de çok istiyorum aslında. Zaten buraya geldiğimden beri okula devam ediyorum. Bizi sevmeyenlerle değil de sevenlerle konuşuyorum. Bazen moralim bozuluyor ama abim beni hep koruyor. Birkaç arkadaşım ile ders çalışıyorum, keşke herkes onlar gibi olsa” (E10, 14, Van).

Katılımcı Yerleşim Yerleri

Taş Atan Çocukların Ortaya Çıkışı ve Onları Eyleme Yönelten Sosyal Sebepler İle Çözüm Önerileri

Katılımcıları tek bir semtte konumlandırmak mümkün olmamakla birlikte Kürt ailelerin kendi etnik gruplarıyla olan bağlarını koparmamak adına özel bir çaba sarf etmedikleri gözlemlenmiştir. Ayrıca çalışan çocukların iş buldukları yerde ikamet ettikleri saptanmıştır.

Diğer değişkenler arasında iş yeri yerleşim bölgesinde olmasa bile iş yerinin yaşadığı bölgeye yakınlığı göz önünde bulundurularak seçilmekte ve giderlerin en aza indirilmeye çalışılması amaçlanmaktadır. Özellikle, inşaat, oto tamirciliği, tekstil gibi alanlara hâkim olan çocuklar, bu mesleklerin alımlarının olduğu semtleri tercih etmektedir.

Katılımcıların yerleşim bölgeleri arasında Okmeydanı, Tarlabası, Gaziosmanpaşa, Bağcılar, Sultanbeyli, Dolapdere, Bahçelievler ve Esenyurt gibi ilçeler yer almaktadır. İstanbul merkezine göre yapılacak analizde katılımcıların İstanbul il sınırları içerisinde daha çok Avrupa yakasında yoğunlaştıkları görülmektedir. Anadolu yakasında Sultanbeyli’de kalan erkek çocuk zaman zaman inşaat işçisi olarak çalışmak durumunda olduğu için bu semtten ayrılmak istememektedir.

Katılımcıların bir kısmı gecekondü tarzı evlerde bir kısmı ise apartman dairesinde yaşamaktadır. Yaşanılan evler ve semtler Kürt aileler ve çocuklar için itici ya da çekici bir faktör olarak önceliğe sahip olmamaktadır.

Çocuklar Neden Taş Atıyor?

Küçük yaşlarda suç işleyen çocukların ilerleyen yaşları itibariyle suça daha fazla yaklaşmaları ve suç işleme potansiyelleri gözle görülür bir şekilde artmaktadır. Bu artış dikkate alındığında en başta *Çocuk Hakları Sözleşmesi* olmak üzere çocukların birtakım haklarına ilişkin belgelerin yol gösterici olarak sunulması gerekmektedir. Bu belgelerle, taş atan çocukların öncelikle neden bu sürece dâhil oldukları, süreç sonrası araştırmalar, analizler, değerlendirmeler ve alınması gereken önlemlere ışık tutulması gerekecektir.

Öncelikle çocukların ceza ehliyetinin olmadığı düşünülduğünde, onların bu süreçten daha az zarar göreceği öngörülmektedir. Süreç içerisinde doğuda yaşamış ya da doğuda yaşayan Kürt ailelere mensup çocukların bu süreci ne şekilde değerlendirdikleri hususunda yapılan mülakatlarda, farklı ancak sonuca giden yolda ortak değer taşıyan cevaplar neticesinde şu sonuçlar ortaya çıkmıştır: Çocuklarla yapılan görüşmede polisler çocuklar üzerinde herhangi bir uygulamaya izin vermeyeceği düşüncesi, uygulandığı takdirde ise birtakım propagandalar ile hem polislerin hem de devletin acımasız, despot gibi kelimelerle nitelendirilmesine, etnik köken üzerinde birtakım tahribatlar yaratmasına, meşruiyetin sorgulanmasına sebep olmaktadır.

Ayrıca çocuğun bir yetişkine göre şüphe çekmeyeceği düşüncesi ile oluşan rahatlığın, çocuğun istenilen amaç için kullanılabilmesine neden olduğu da ortadadır.

Çocukların suç işlemedeki etkenler arasında; cinsiyet, yaş, ergenlik aile içi şiddet ve etkileşim, sosyo-ekonomik durum ebeveynlerin olumsuz tutum ve davranışları, göç süreci, kamu yönetimi ve hizmetlerine ilişkin sorunlar, hukuk ve mevzuatın niteliği, bunların uygulanmasına ilişkin sorunlar, ülkenin sosyal ve ekonomik politikaları, etnik ve kültürel yapısı, nefret söylemleri, medya ve kitle iletişim araçları gibi unsurlar bulunmaktadır (Arabacı ve Taş 2017: 111-112). Ancak terörle birlikte yaygınlaşan ve taş atan çocuklar sorununu besleyen asıl faktörler; sosyo-ekonomik değişim, nefret söylemleri ve göçün getirdiği sonuçlar olarak görülmektedir. Taş atan çocukların en belirgin özelliği, bu çocukların büyükşehirliere göç etmiş gelir, eğitim ve sağlık bakımından yoksul ailelerin çocukları olmasıdır. Daha iyi bir yaşam kurmak amacıyla büyükşehirliere göç eden aileler, kendi değerlerini unutmuş ancak farklı ve yeni değerlere de adapte olamamışlardır (Aşan 2014: 7-8).

Özne konumundaki çocukların eylemler içerisine atılması, bu çocuklardan faydalanılması, büyüklerin kendi isteklerini onlara empoze etmeye çalışması ve herhangi bir sıkıntı karşısında önlemlerini yaşa bağlı olarak çevirmeleri, kanunlara aykırı hareket edilmesi, onların terör faaliyetlerinde kullanılmasına sebebiyet vermektedir. Bu çocuklar terör örgütlerince “*çocuk asker*” olarak nitelendirilmektedir (Kekevi ve Kılıçoğlu 2016: 486).

Ekonomik sıkıntılar, zorunlu göç, şiddet eğilimleri, sosyal problemler, kültür yapısındaki sıkıntılar, etnik kimlik, siyasal süreçler gibi unsurların çocuklar tarafından içselleştirilerek, bu etkenlerin politikleşme sürecinde çocukların devlet için olduğu kadar bir taraftan da Kürt hareketinin dönüştürücü sürecine dâhil olmaya işaret etmektedir. Kürt çocukların özellikle de aile ekonomisine katkıda bulunmak amacıyla yetişkinler gibi hareket etme ihtiyacı hissettikleri ve bu nedenle de onların iktidarına katılma girişimleri, politik anlamdaki öznelliklerini kurma çabaları söz konusudur. Bu nedenle Kürt hareketinin söylem alanlarını oluşturmak, pratiklerini dönüştürmek için yeni bir siyaset üretme çabası içerisine girdikleri hususu kendini göstermektedir (Durna ve Kubilay 2010: 54). Kürt çocukların bu gelişmeler nedeniyle özellikle de siyasal alanda kendi güçlerini ortaya çıkarmak adına yaptıkları çalışmalar ve devletin bunun üzerine çocuklara yönelik birtakım baskıları, şiddet unsurlarını artırmaya çalışmaları, onların daha çok politize olduğu düşüncesini ortaya çıkarmaktadır (Ekmen 2014). Kimi aileler ise siyasi suçlar nedeniyle cezaevine girme korkusu yaşamakta bu nedenle de kendi tutum ve düşüncelerini çocuklarıyla paylaşmamaktadır.

Taş Atan Çocukların Ortaya Çıkışı ve Onları Eyleme Yönelten Sosyal Sebepler İle Çözüm Önerileri

Ebeveynlerin hem birbirlerine hem de çocuklarına uyguladıkları şiddet, onların çevresine bu şiddeti yansıtmasına ve geleceklere adına yanlış davranışlar doğurmasına neden olmaktadır. Çocuk tüm bu tutum ve davranışları sorgulayarak şiddetin hayatta ilerlemek için doğru bir eylem olduğunu düşünmeye başlamaktadır (Darıcı 2009: 36).

Taş atan çocuklar, özellikle politik süreçlerde yeterli bilgi birikimine sahip olmamaları nedeniyle zaman zaman yanlış rol modellerin izinden gitmiş, yeterli zihinsel süreçlere odaklanamamış ve siyasi yönden zayıf kalmışlardır. Bundan ötürü çocuk, iktidar sahibi olmak için ön plana çıkmaya hazır konumda beklemiş, kendini göstermek adına taş atma girişimine başvurmuş, güç kazanmak ve ailelerini etkilemek için bunu bir yöntem olarak görmüştür. Onların eylem ve eğilimleri ya belirli cezalar almalarına ya da cezaevine girmelerine neden olmaktadır. Ancak kimi zaman cezaevlerinde yaşadıkları ve maruz kaldıkları koşullar hangi çerçeveden bakılırsa bakılsın kabul edilemez bir durum teşkil etmektedir. Bu durumun ise medyadaki yansımaları farklı boyutlardadır. Bunun en büyük nedeni farklı etnik yapıya sahip olmalarından kaynaklanmaktadır. Çünkü *taş atan çocuklar* konusu, farklı etnik yapı oluşturan Kürt çocuklarının, medyadaki şiddet eğilimlerinden dolayı yansıttıkları tutum ve eylemlere ayrıca etnik yapılarındaki olgulara odaklanmaktadır. Etnik yapılarındaki farklılık vurgusu, onların aidiyet problemini gözler önüne sermiş, kendini ifade etme biçimlerinin ise yine bu şiddet eğilimleri ile olacağı ve olumsuz sonuçlar yaratsın ya da yaratmasın kendilerini ancak bu şekilde iyi hissedecekleri şeklinde bir algı oluşturduğu düşüncesini ortaya çıkarmaktadır (Darıcı 2019: 27-35). Doğu ve Güneydoğu'daki ailelerin çocuklarının bu sürece katılmasında özellikle de maddi durumlarındaki yetersizlik, eğitim seviyelerindeki düşüklük, ailedeki çocuk sayısının fazla olması nedeniyle onlarla ilgilenememe, marjinal gruplar tarafından değiştirilmeye çalışılan duygu ve düşünceler, çocukların kahramanlık psikolojisi içerisindeki yapılanmaları, kendilerini ispat etmeye çalışmak adına birtakım örgütlere isimlerini yazdırma çabaları, örnek rol model aldıkları kişilerin ne istenirse ne söylenirse olumsuz olup olmadığına bakılmaksızın kabul edilmeleri ve tüm bunlara boyun eğmelerinden ileri gelmektedir (Yağcıoğlu 2012: 98-99).

Psiko-Sosyal ve Demografik Faktörlerin Taş Atan Çocuklar Üzerindeki Rolü

Kürt ailelerin eğitim konusuna bakış açısı ve alacakları eğitimin faydalı olmayacağı düşüncesi ortak bir sonuç oluşturmuştur. Çünkü ailelerin ekonomik durumları da göz önünde bulundurulduğunda maddi imkânsızlıkların da söz konusu olması neticesiyle çocuğun erken yaşta iş hayatına atılması ve kendini ispat etme çalışmaları söz konusudur. Çocukların sosyo-

ekonomik durumları, ebeveynlerinin eğitim seviyesi, demografik özellikleri, kültür seviyeleri, etnik kökenleri, yoksulluk durumları, sosyal dışlanmaları ve kırdan kente zorunlu göçleri onlar, olumsuz yönde etkilemektedir. Bu sıkıntılar sosyal çözülmeye sebep olmaktadır. Çocukların, gecekondulu ve suç bölgeleri olarak nitelendirilen kesimlerde hayatlarını devam ettirirken sosyalizasyon sürecinin bir parçası olarak yeni bir kimlik oluşturma ve aidiyetlik hissetme konusunda sıkıntı çekmeleri nedeniyle kendisine yakın bulunduğu grup ile beraber yasadışı faaliyetlerde bulunma eğilimindedir. Çocuklar bu şekilde kendini ifade etmeye çalışmaktadır. Çocukların parçalanmış veya parçalanmaya yüz tutmuş bir aile içerisinde şiddet ve çatışma problemleri yaşaması, aile arasındaki bağlılık ve olumlu etkileşimlerden mahrum kalması onlarda kendini ihmal edilmiş hissi uyandırmaktadır. Bunun dışında ailede daha önce şiddet uygulamış ve buna benzer suçlar işlemiş fert ve fertlerin bulunması, çocuğun davranışlarında şiddete karşı daha fazla istek oluşturmasında en güçlü nedenlerden biri olarak karşımıza çıkmaktadır. Çünkü çocuk kendisinden yaşça büyük olan ve rol model olarak aldığı aile bireyinin tüm düşünce, eylem ve tutumlarını doğru görmekte onun yanlış yapmayacağını ve kimseyi herhangi bir zarara uğratmayacağını düşünmektedir. Bu sürece gelene kadar yaşadığı tüm sıkıntıları da göz önünde bulunduran çocuk attığı hiçbir adımın yanlış olacağını düşünmemektedir. Bu analizi desteklemek için iki katılımcının anlatımına yer verilmektedir.

“...Benim ağabeyim İstanbul’u kazandı ve buraya geldik, sonra dağa çıktı, öldü, sorumlusu devlet, ben 1 senedir tamircinin yanında çalışıyorum, çok az para kazanıyorum bu da yetmezmiş gibi sürekli azar işitiyorum, küçük düşürülüyorum, babam işsiz ve ben istemediğim halde orada çalışmak zorundayım, eve geldiğimde de durum değişmiyor, evde de şiddet görüyorum sadece ben değil annem ve diğer kardeşlerim de... Beni de abimi öldürdükleri gibi öldürecekler diye korkuyorum...” (E3, 15, Diyarbakır, İnşaat İşçisi).

“...Benim ablam hapiste, ben onun yanlış bir şey yaptığına inanmıyorum, beni dövdüler, anneme, babama, ablama küfrettiler, ablam da karşılık verdi, ben de onlara acımadım...” (E1,15, Siirt).

Sosyal sınıf, şiddet, küfür, kişilerin toplumsal hiyerarşi içerisindeki dağılımı, belirlenimleri ve görünürlükleri gibi tutum ve davranışlar, suç işlenmesine ve suça meyilli fertlerin ortaya çıkmasına sebep olacaktır. Geçmiş dönemlerde, özellikle de 1960’larda bireyleri topluma bağlama sürecinde aile ve birçok sosyal kurumların etkileşimi yani sosyalizasyonun önemine değinen Gottfredson ve Hirschi’nin suç teorisini destekler nitelikte

Taş Atan Çocukların Ortaya Çıkışı ve Onları Eyleme Yönelten Sosyal Sebepler İle Çözüm Önerileri

teorileri bulunmaktadır. Bu teoriye göre, sosyal bağ kurabilmek için aileye bağlanmak, sosyal aktiviteler ve geleneksel davranışlara bağlanmak, eğitimle sosyalleşme ve içinde bulunduğu toplumun değerlerine ve kurallarına saygı göstermek gerekmektedir. Bu faktörler çocuğun ve yetişkinin suça eğiliminin kontrol altına alınmasını sağlamaktadır. Bu faktörlerin suç eğilimini azalttığına dair bu teorik varsayımlar, araştırmalarla ve deneysel çalışmalarla desteklenmiştir (Erdener 2011: 8).

Sosyal sınıf faktörünü tek başına şiddet eğilimlerine yol açan bir unsur olarak görmek imkânsızdır. Ailenin sosyo-ekonomik statüsü de burada büyük önem taşımaktadır. Çünkü bu statü düşmeye devam ettikçe, taş atan çocukların şiddet eğilimleri artmakta ve sonuç olarak çocuklar üzerindeki ayrımcı toplumsal uygulamaların, insanları birtakım sınıflandırmalara maruz bırakmasını beraberinde getirmektedir. Bu iki olgunun varlığı suça meyli artırmaktadır. Bu analizi destekleyen ifadeler aşağıdaki şekildedir:

“...Bazen ağabeylerimin çalıştığı yerlere gidiyorum, kötü şartlar altında çalışıyorlar ama çalışmak zorundalar çünkü yemek yiyemeyiz. Babam öldü ve en büyük abim bize babalık yapıyor, ona saygım çok büyük... Bizi sevmediklerini biliyorum ama neden, bunu anlamıyorum... Onlar taş atıyorlardı ve ben de onlar atıyorsa vardır herhalde bir bildikleri dedim ben de yerdeki taşı aldım ve taş attım. Hayatımı kurtarmak istiyorum, ailem de kurtulsun istiyorum. Artık yanlış şeyler yapmak ve görmek istemiyorum” (E10, 14, Kars).

“...Annem taş attığımı bilmiyor, babam 5 sene önce öldü, annem duysa bana çok kızar, çünkü okumamı istiyor, ben okuldan kaçtım da gittim, okuyanlar hep işsiz kaldı, hep dışlandı, konuşma şeklimizle, yırtık ayakkabılarımızla hep dışlandık. Kimse mutlu değil hem İstanbul daha güzel, bizim oraya devlet hiçbir şey yapmıyor çünkü biz Kürt'üz değil mi?” (E2, 14, Ağrı).

Çocukların Kürt olması nedeniyle oluşturdukları kendilerine ait tanımlamalar neticesinde bu süreçte yaşadıkları acı, kırgınlık, travma ve hak ihlalleri onları şiddete eğilimli bir birey haline getirmektedir. Bu da onların kendilerine ait yeni bir kimlik oluşturmalarına ya da var oldukları kimlik içerisinde kendilerini daha net ifade etmeye çalışırken bocalamalarına sebep olmaktadır. Sonuç olarak kendilerine özgü oluşturdukları kimlik ve değerler, politik ve sosyal eylemler neticesinde üzerlerinde yeni bir çocukluk yaratılmasına ya da kendilerine empoze edilen çocukluklarını daha sert bir biçimde geliştirmesini de beraberinde getirecektir. Kürt olmaktan kaynaklı etnik farklılıklara sahip çocukların kendilerini, ailelerine, çevrelerine

ve devlete ispat etmeye çalışmak adına taş atmaları, şiddete başvurarak hak aramaları ve suç işlemleri söz konusudur. Çocukların sürekli mücadele etme girişimi, sorunlar karşısındaki isyan ve eylemleri ayrıca politik özne olarak görüldükleri bu olumsuzluklar içerisinde özgürlük, halk için savaşıma ve başkaldırma girişimleri kimi aileler tarafından olumlu karşılanmaktadır. Aile, çocuğunun yaşadığı travma karşısında yapabileceği herhangi bir şey olmadığı ve şiddetin bu problemi anlık çözüme potansiyeli olduğu düşüncesiyle hareket etmektedir. Bu durum ise çocuğun önüne çıkan her olumsuz durum karşısında takındığı tutumun ve bulunduğu eylemin şiddetle çözüleceği hissini beraberinde getirmektedir. Bu his ile hareket eden çocuklar, aslında politik bir kaosun içine sürüklenmekte ve hatta kimisi için hiç bilmediği bir dünyaya adım atmasına sebep olmaktadır. Bu düşünceleri aşağıdaki görüşmede görmek mümkündür:

“...Annem çalışmıyor, kız kardeşim zaten çok küçük, bir ben bir de babam evin geçimini sağlamaya çalışıyoruz. Arada okula gitmeye çalışıyorum ancak şu an bana ve aileme gerekli olan şey çalışmak... Kimsenin bize yardımı yok. Sokakta yürürken bile sorun oluyor, gidin buradan sesleri, istemiyoruz sizi cümleleri... Herkesten nefret ettik... Babam bir şey derlerse git döv diyor zaten...” (E4,14, Şırnak, Oto tamircisi).

Çocukların ekonomik sıkıntıları, eğitim süreçlerinden yoksun kalmaları, sosyal alandan dışlanmış olduklarına dair düşünceleri marjinalize edilmiş gruplar olarak anılmasına sebep olmuştur. Bu süreç çocukların politik aktivizme yönlendirilmesindeki en önemli sebeplerden biri olarak görülmektedir. Araştırma neticesinde kız çocuklarının pasif ve duygusal olması, sert mizaçlı olmamaları, koşu hızlarının düşük olması, seslerinin daha hafif olması gibi faktörler onların protestolardaki görünümünü minimuma indirmektedir. Bu nedenle yapılan görüşmeler neticesinde erkek çocukların taş atma girişimleri ve meydanlarda boy göstermeleri kız çocuklarına oranla çok daha fazladır.

Haberlerde Çocukların Tanımlanması

Çocukların medyadaki tanımlanma biçimlerine bakıldığında ilk sırada *taş atan çocuklar* etiketi yer almaktadır. Kullanılan diğer tanımlama şekilleri “*terör örgütü tarafından kullanılan çocuklar*”(URL-1), “*bomba atan çocuklar*”(URL-2), “*eylemciler*”(URL-3), “*gösterici*”(URL-4), “*PKK yandaşları*”(URL-5), “*suça itilen*”(URL-6) şeklindedir. Sadece haber başlığına bakarak içerik hakkında yorum yapan okuyucu veya dinleyiciler olduğu gibi, başlıktan sonra içerik hakkındaki olay ve durumların analizini, varsa eğer tezat ifadelerin ve anlatım biçimlerinin değerlendirmesini yapan bir kitle de bulunmaktadır. Haberlerin ne şekilde ortaya çıktığı, başlıkların niçin bu şekilde atıldığı, haber içeriğindeki ifadelerin yönü, kullanılan sıfat

Taş Atan Çocukların Ortaya Çıkışı ve Onları Eyleme Yönelten Sosyal Sebepler İle Çözüm Önerileri

ve isimlendirmeler gündem konusu olabilmektedir. Bir kitap düşünelim, okuyucu bu kitabı almadan önce kitabın başlık ve kapağı ilgisini çekmekte sonrasında kitap içindeki ifadelerle, argümanlara ve anlatımı oluşturan öğelere dikkat etmektedir. Buradan da anlaşıldığı üzere kişi, gazete okurken ya da haber izleyip dinlerken, fotoğraf gibi görsellikler dışında başlık ve içerik hakkındaki tanımlamalara da önem vermektedir. Bu detay, kişi üzerinde bir etki bırakmakta ve algı yaratmaktadır. Okuyucu veya dinleyicide haberin görseli, başlığı ve konuyla ilişkin anlatımlar dikkatle çekmekte, olumlu veya olumsuz fark etmeksizin onlarda bir önyargı oluşmaktadır. Konuya ilişkin yapılan görüşmelerde de bu analizi destekleyen ifadeler bulunmaktadır.

“...Aslında taş attığım zaman bunun karşılığında hiç iyi bir sonuçla karşılaşmadım. Hatta içinde bulunduğum grupla hareket etmem nedeniyle haberlerde hakkımızda yazılan ve konuşulanları duydum. Bu yüzden de bizden nefret ediyorlar. Öncesinde de sevilmiyordum ama bu şekilde isimlendirilmek daha da sevilmememe neden oldu...”
(E3, 15, Şırnak).

Çocukların; örgüt üyeliği ile suçlanması (Benli 2008), çatışma, terör olayları, saldırı, izinsiz gösteri (Yel 2014) onlar için koğuştaki yer kalmadığına (URL-7) gibi haber başlıkları ile isimlendirildiği görülmektedir. Kimi zaman çocuklar şiddet tekeli olarak gösterilmekte ve haklarında fail ya da edilgen şeklinde benzetmeler yapılmaktadır. Kimi zaman ise çocukların kullandıkları, yönlendirildikleri ve kandırılmaya çalışıldıklarına dair haber, yazı ve görsel sunulmaktadır. Bunların yanı sıra cezaevlerinde yaşanan olay ve söylemlerin varlığının bu sürece önemli etkilerde bulunduğu bilinmektedir. Bazı haber başlıkları ve içeriklerinde polis, buna bağlı kurum ve kuruluşlara güven duyulması, çocukların rehabilite edilmesi ve onlara birtakım yaptırımların uygulanması şeklindeki sonuç cümleleri de şiddetin yönünü göstermektedir. Buna ek olarak vali ve emniyet müdürleri söylemleriyle gazetelerde yer almakta, ailelere çocuklarını korumaları ve kollamaları gerektiğini aksi takdirde sonuçların felakete yol açacağını belirtmektedir. Bu durum ise ortaya çıkan eylemlerden yalnızca ailelerin sorumlu tutulmasına ve çocukların ailelerini rol model aldıkça şiddetin de buna paralel olarak artacağı düşüncesine sebep olmaktadır.

Buradan da anlaşılacağı üzere çocukların eylemlerde neden yer aldıklarına dair ve sokak gösterilerine katılma sebepleri ile alakalı herhangi bir ifadeye yer verilmemektedir. Haberler sonuç odaklı yazılar, ifade ve görsellerden oluşmaktadır. Gösteri ve eylemlerle alakalı alınması gereken tedbirler ve çocukların bu faaliyetlerden nasıl uzak durabileceği gibi düşünceler haber

içeriklerinde bulunmamaktadır (Kontaz ve Bulut 2009). Haberler daha çok, çocukların gösterilerde bulunmasının ne tür sonuçlara yol açtığı ve gösterilerin hangi maddi ve manevi zararlar oluşturduğu şeklinde bilgiler içermektedir. Okuyucuda eylemin bir nedeni olduğuna dair herhangi bir algı oluşturmamaktadır (URL-8). Bu durum ise gösteriyor ki haberlerde çocuklar şiddet unsuru ile yan yana ifade edilmekte, çocukların toplumsal gösterilerde bulunmasının ağır sonuçlara yol açtığı vurgulanmakta fakat onların arka planda neden bu sürece dâhil olduğuna dair bir ifade ve görüşe yer verilmediği görülmektedir.

Kürt Ailelerin Çocukları Hakkındaki Görüşme Neticesinde Ortaya Çıkan Düşünceleri

İstanbul'un, Bahçelievler, Bağcılar, Okmeydanı, Gaziosmanpaşa, Tarlabası, Sultanbeyli, Esenyurt ve Dolapdere semtlerinde yaşayan Kürt çocuklar ve aileleri ile yapılan görüşmeler neticesinde ortaya çıkan sonuca bakıldığında bazı çocukların kendileri hakkındaki söylemlerden şikâyetçi olduğu, bazı ailelerin çocuklarını koruma konusunda sıkıntı çektiği, kimi ailelerin ise kimseye zarar verilmediği sürece hak aramanın doğru bir eylem biçimi olduğu konusunda düşünceleri bulunmaktadır.

Toplumsal gösterilerde bulunan ve *taş atan çocuklar* etiketi ile ifade edilen, çocukların yukarıdaki söylemler ve olaylar karşısında hem aileleri hem de kendi üzerlerindeki etkileri, neden taş attıkları ve gösterilerde neden bulduklarına dair ifadelerinin açıklığa kavuşması bakımından her çocuğun birer ebeveyni olmak üzere toplam 10 aile ile görüşme yapılmıştır. Görüşmelerde; çocukların eylem ve gösterilerinin altında yatan sebepler, medyadaki temsiliyetleri ve süreç sonundaki etkilenme düzeyleri incelenmiştir. Görüşmelerde karşılıklı etkileşim oluşturulmuş, sohbet havasıyla aile ve çocukların kendilerini açıkça ifade edebilmeleri için rahat bir ortam hazırlanmıştır. Görüşmede, ailelerin Kürt olmanın kendileri için nasıl bir anlam içerdiği, medyadaki *taş atan çocuklar* etiketinden rahatsız olup olmadıkları, polislerin kendilerine olan yaklaşımları ile çevrenin kendilerine karşı tutumları, eğitim, sosyo-ekonomik hususlar, yaşam şartları, neden İstanbul'a göç ettikleri, psikolojik durumları ve gelecek hakkındaki beklentileri üzerine soru cevap şeklinde içerikler yer almaktadır.

Kimi aileler çocuklarının parayla, şekerle, çikolatayla kandırılmaya çalışıldığına, üzerlerine düşen her şeyi yapmalarına rağmen onları koruma konusunda eksik kaldıklarına dair yaşadıklarını ifade etmişlerdir. Geldikleri noktaya baktıklarında, göç ederken hiç bu şekilde hayal etmediklerini ve çocuklarının başlarına gelen olayları büyük bir üzüntü ile karşıladıklarını

Taş Atan Çocukların Ortaya Çıkışı ve Onları Eyleme Yönelten Sosyal Sebepler İle Çözüm Önerileri

belirtmişlerdir. Bu yaşananlardan bir kısmını aşağıdaki örneklerde de açıkça görmek mümkündür:

“... Biz Dolapdere’ye göç ederken hayatımızı korumayı, daha güvenli bir yaşama sahip olmayı hayal ediyorduk. Kendimi hiçbir zaman düşünmedim, hep çocuklarım için yaşadım. Ancak benim gözümden sakındığım çocuklarımı başkaları hırpalıyor. Onları korumakta güçlük çekiyorum, gerçi kimsenin bizi koruyup kolladığı yok... Bir oğlum öldü, diğeri yaşasın lütfen...” (E8’in annesi, Diyarbakır).

“... Çocuklarımın böyle olaylara, gösterilere, protestolara katılmasını istemiyorum. Gördüğüm zaman çok kızarım, biz onları koruyabilmek için buralara kadar geldik. Eğitimlerine devam etmeleri için elimizden geleni yapıyoruz. Zaman zaman, sıkıntıya düştüğümüzde istemediğimiz halde bize yardımcı olmaya çalışıyorlar. Biz okuyup bu ülkeye fayda sağlasınlar, kendilerini kurtarsınlar istiyoruz...” (E4’ün babası, Şırnak).

“...Evladım adına çok korkuyorum. Onu ve diğer çocukları kandırmak için ellerinden geleni yapıyorlar. Biz kaçtık ama durmuyorlar, çaresiziz. Bizim maddi imkânımız yok, her istenilene yapamıyoruz. Bu yüzden kanıp giden çok çocuk var. Biliyoruz, duyuyoruz. Onları koruyamamaktan çok korkuyoruz, şiddet, maddi zorluk, ayrımcılık... Bunlarla nasıl başa çıkacağız bilmiyorum...” (E10’un annesi, Kars).

Kimi aileler ise ırk ayrımına dayalı, rencide edici faaliyet ve söylemlerin varlığından şikâyetçi olmakta, bu şartlar altında yaşamak zorunda bırakıldıklarını ve bu durumun kendilerini fazlasıyla üzdüğünü dile getirmektedir. Ekonomi ve eğitim konusunda yaşadıkları problemlerin yanına eklenen ırkçı söylemlerin varlığından da şikâyet eden aileler tüm bu problemlerle başa çıkmanın mümkün olmadığı gibi çözümün de yine kendi ellerinde olmadığını belirtmiştir. Bu nedenle çocuklarının yanlış bir davranışta bulunmasının altında yatan sebepleri hem onlara hem de kendilerine mal edilmemesi ve olayın kökünde yatan sebeplerin iyileştirilmesi gerektiğine dair şikâyetlerini anlatmışlardır. Bu düşünceye sahip ailelerden bir kısmının ifadeleri şu şekildedir:

“... Bir kızım okuyor, tabi buna okumak denirse. Diğer kızım hapiste hem de bir hiç uğruna... Okulda, çevrede, arkadaş grupları içinde sürekli ayrımcılığa maruz kaldığını belirtiyor, bir hata yapsa hemen rencide ediliyor, konuşmasına dahi izin verilmiyor, sürekli ağlıyor, onun suçu ne? ...” (K5’in babası, Hakkâri).

“...Oğlum Ağrı’da yaşarken okulun da oldukça başarılıydı. Maddi imkânsızlıklar ve terör sebebiyle buraya göç etmek zorunda kalınca sorun yaşadı. Sadece bu değil elbet. Etnik farklılığımız, şivemiz ve doğudan gelmemiz gibi faktörler karşısında çevremizin olumsuz tutumları onun içine kapanmasına ve başarısız olmasına yol açtı. Oğlumun geleceği açısından çok korkuyorum. O hiçbir zaman yanlış bir şey yapmadı. Hep kendini korumak zorunda kaldı, olaylara karışması onun suçu değil...” (E2’nin babası, Ağrı).

Kimi aileler ise yaşadıkları ekonomik, etnik, kültürel ve siyasi zorlukların karşısında haklarını aradıklarını ve bu hak arayışı sırasında kimseye zorluk çıkarmadıklarını, sadece kendilerini ifade etmeye çalıştıklarını fakat bu çalışma sırasında kendilerine olan davranış biçimleri ve hitap şekillerinin ırkçı ifadeler barındırdığı için tutum ve eylemlerin canlarını yaktığını fakat bunların kamuoyuna yansıtılmadığını bu nedenle de kötü insanmış gibi muamele gördüklerine dair sıkıntılarını paylaşmıştır:

“...Haberlerde bizleri kötü göstererek neyi amaçlıyorlar anlayamıyorum. Bizim hiç kimseye kötülüğümüz olmadı, amacımız zaten bu değil hele ki çocuklarımızı kötülüğe sevk etmek hiç değil. Bize eyleme neden katılıyorsunuz ya da niçin buradasınız diye sorulmuyor. Herkes suçlama peşinde, bir amacımız var ve bu amaç kimseyi zor duruma düşürmeyecek bir amaç o da sadece iyi bir yaşam sürebilmek...” (E9’un babası, Diyarbakır).

“...Haberlere yansıyan görüntüler bizi çok üzüyor. Duruma kimse bizim açımızdan bakmıyor. Yaptığımız eylem ve protestoların amacı kimsenin canını yakmak veya sinirlerini bozmak için değil. Benim oğlum kimseye küfretmedi, kimsenin canını almadı. Ancak bize yapılan muamele hep bu yönde. Biz sadece isteklerimizi ve beklentilerimizi dile getirmeye çalışıyoruz. Ancak bu yolda herkesin bize karşı olmasını anlayamıyorum. Televizyona, gazetelere yansıyan her şey çok daha farklı yönde... Çok üzülüyoruz...” (E3’ün babası, Şırnak).

İstanbul’a göç eden ailelerden biri bu göçün zorunlu olduğunu, ekonomik sıkıntılar çektiklerini ve şayet göç ederlerse iş, sağlık ve sosyal imkânlardan yararlanabileceklerini düşündükleri için İstanbul’da yaşayan akrabalarının telkinleriyle geldiklerini belirtmiştir. Göç ettiklerinden beri hayal ettikleri hiçbir imkândan yararlanamadıklarını belirten aile, özellikle manevi zorlukların kendilerini daha fazla yorduğunu ve yıprattığını ifade etmiştir.

Çocukların aileleri ile yapılan görüşmeler neticesinde çalışma şartlarının İstanbul ve semtlerinde fazla olması onların zorlanmadıkları gerçeğini değiştirmemiştir. Çocukların

Taş Atan Çocukların Ortaya Çıkışı ve Onları Eyleme Yönelten Sosyal Sebepler İle Çözüm Önerileri

çalışma şartlarının ağır olduğu, kimi çocukların ağır çalışma şartları içerisinde sürekli azar işittiği ve fiziksel şiddete maruz kaldığı gibi olumsuz süreçler aile ve çocuklar açısından büyük problem oluşturmaktadır. Zorunlu göç olgusu ve bunun özellikle ekonomik sebeplerden kaynaklanıyor olması ise aile ve çocukların bir diğer dert ettikleri faktördür. Bu yüzden aileler çocuklarının ekonomik sıkıntılar nedeniyle eğitimlerine devam edemediklerini, çocuklarının çalışma hayatlarına erken yaşta başlamak zorunda kaldıklarını ve onların üzerlerine aldıkları sorumluluklardan dolayı zaman zaman sıkıntılı ve stresli bir yaşam sürdürdüklerini de ifade etmişlerdir.

Çocukların aileleri ve çocuklar ile yapılan mülakatlar neticesinde çalışma şartlarının İstanbul ve bölgelerinde çok daha fazla olması, onların zorlandıkları gerçeğini değiştirmedikleri sonucunu da ortaya çıkarmaktadır. “*Çalışma şartları çok ağır*”, “*Sürekli dayak yiyorum*”, “*Yanlışlıkla kırdığım cam yüzünden yemediğim hakaret, işitmediğim küfür kalmadı*”, şeklinde dile getirdikleri sürecin en önemli nedenini Kürt olmalarına bağlamışlardır. Konu bu açıdan incelendiğinde, çocuklar için Kürt olmak; yaşanan birtakım acılar ve haklarında oluşan kayıplarla eş değer tutulduğu sonucunu ortaya çıkarmaktadır. Çocukların kimliklerine dair yaşadıkları problemler, bu kimlik nedeniyle ötekileştirildiklerine dair görüşleri ve kimliklerinin yaşanan acılara da gebe olduğu düşüncesi onları oldukça etkilemektedir. Kimi çocukların, Kürtlerin ezik gibi gösterildiğine, Kürtlere gösterilen tepki ve şiddetin çok fazla olduğuna dair düşünceleri bulunmaktadır. Bazı çocukların bu durumu eleştirdiği hatta okul ortamlarında kendi dillerini neden rahat bir şekilde kullanamadıklarını, neden kendi dillerinde eğitim göremediklerini sorguladıkları ve sürece öfke duydukları görülmektedir (Darıcı 2009: 31). Bu durum çocukların eylem ve gösterilere katılma, şiddete başvurma sebeplerinden biri olarak düşünülmektedir.

Aileler ötekileştirme yapıldığı düşüncesi ile birtakım sıkıntılar çektiklerini dile getirmiş bundan ötürü de sosyal ve ekonomik süreçlerden istedikleri gibi yararlanamadıklarını ifade etmiştir. Toplumda yer edinemediklerinin altını çizen bazı aileler, çocuklarının eğitimleri için gerekli koşulları sağlayamadıklarını, onları belirli bir yaşa kadar okutabildiklerini, hatta durumun farkında olan çocuklarının okuma isteklerinden vazgeçtiklerini, çocuklarının iş imkânlarının nerede ve ne şekilde olabileceği arayışlarına koyulduklarını belirtmişlerdir. Ailelerin yarısından fazlası çocuklarının ne şekilde ve ne düzende çalıştıklarını bilmediklerini, onlarla yeterince ilgilenemediklerini sadece çalıştıkları süreç boyunca kazandıkları parayı kendilerine teslim ettiklerini belirtmektedirler. “*Peki, sormuyor musunuz?*” sorusunu

yöneltiğimizde ise ya cevap vermediğini, geçiştirdiğini ya da sesini yükselterek “*Çalışıyorum işte gerisi sizi ilgilendirmez*” şeklinde cevaplar aldıklarını belirtmişlerdir. Belirli bir kısmının ise, oto tamirciliği, ayakkabı boyacılığı, temizlik işçiliği yaparak ya da mendil satarak ailesinin geçimine yardımcı olmaya çalıştığını söylemiştir. Kendilerinin okumadıklarını, sürekli çalışmak zorunda kaldıklarını ve bu süreç içerisinde de sürekli harap olduklarının altını çizen baba, kız çocuklarından ziyade erkek çocuklarının görünürlüklerinin daha fazla olduğu için oğlunun her gün yaşadığı sıkıntılardan dolayı ağlayarak eve geldiğini, sürekli buradan (Bayrampaşa), gitmek istediğini ama biraz yatışınca yine kaldıkları yerden devam ettiklerini belirtmiştir. Etnik kimliklerinden ve dillerinden dolayı sürekli hakarete uğradıklarını söyleyen çocuklardan biri, “*Kötü bir şey yapmıyorum ki hem Türkçe de konuşmaya çalışıyorum kendi dilim olmamasına rağmen ama yine de hırpalanıyorum*” şeklinde içinde buldukları durum ile alakalı düşüncelerini ifade etmiştir. Aile, çocuklarının kendini bir birey olarak gördüğünü çünkü babası gibi eve ekmek parası getirdiğini, alışveriş için dışarı çıktığını ve yetişkin bir bireyin yaptığı gibi işler yaptığını bu yüzden de sokağa çıkararak kendilerini bu şekilde ifade ettiklerini çünkü acı çektiklerini belirtmiştir.

Daha önce taş attığı için içeri giren ve kısa bir süre sonra çıkan çocuğun ailesi ile yapılan görüşmede, bu sürecin aileyi ve çocuğu ne şekilde etkilediğine dair sorulara karşılık ise; genel olarak çevreden dışlandıklarını fakat kendileri gibi Kürt ailelerin bu süreçte sürekli desteklerini gördüklerini belirten bir cevap alınmıştır. Çocukların içeri alınmasının yanlış bir uygulama olduğunu söyleyen aile fertlerinden biri, çocuğun içeri girip çıkmasından sonra hırslanıp daha da işin içinden çıkılamaz gelişmelere neden olabileceğini belirtmiştir.

Cinsiyet konusunda ise; eylemlere katılan çocukların %85-90’lık kısmını erkeklerin oluşturduğunu belirten aileler, erkeklerin kızlara göre daha aktif hareket ettiğini, kızların ise evde annelerine yardım etmekle ilgili görevlere sahip olduğunu söylemişlerdir.

Aileler, yukarıda da belirtildiği üzere ekonomik ve sosyal şartlardaki sıkıntılarının hem kendileri hem de çocukları üzerindeki etkileri nedeniyle toplum içerisinde her türlü faaliyetlerden, olaylardan ve sıkıntılardan kendilerinin sorumlu tutulmasını, çocuklarının her yanlış hareketinin kendilerine mal edilmesine dair algıları anlamlandıramadıklarını, tek suçlu olarak görünen kişilerin kendileri olduğu konusundaki söylemlere dair üzüntülerini dile getirmektedirler. Adaletli bir ortam sağlanması durumunda bu sıkıntılarının oluşmayacağını ve çocukların yaptıkları her türlü faaliyet ve eylemden uzak duracaklarını belirtmişlerdir. Özellikle ekonomik ve sosyal şartlar konusunda iyileştirme yapıldığı, etnik kimliklerinden dolayı

Taş Atan Çocukların Ortaya Çıkışı ve Onları Eyleme Yönelten Sosyal Sebepler İle Çözüm Önerileri

yargılanmadıkları, eleştirilmedikleri ve herhangi bir olumsuz söylem ve düşüncelere maruz kalmadıkları sürece olay ve gösterilerin ortadan kalkacağını, taş atan çocuklar kalıbının da yıkılacağını düşünmektedirler.

SONUÇ

Bu çalışma, toplumsal gösterilerde yer alan ve *taş atan çocuklar* etiketi ile gösterilen çocukların medyaya ne şekilde yansydıkları, aile ve çocukların bu yansıma hakkındaki düşünceleri, gösteri ve eylemlere katılan çocukların sosyo-psikolojik, ekonomik ve eğitim hayatları, yaşadıkları bölgeden İstanbul'a göç etme nedenleri, göç sonucu çocuk ve ailedeki maddi ve manevi değişimler, etnisitelerine yönelik kalıp yargılar hakkındaki görüşleri, çevreleri ile yaşadıkları uyum ve uyumsuzlukları, hayattan beklentileri gibi konular etrafında, araştırma ve incelemeler ışığında oluşturulmuştur. *Taş atan çocuklar* etiketinin kökenine inilmesi, çocukların niçin bu sürece başvurduklarının araştırılması ve incelenmesi, konu ile ilgili ne şekilde önlemler alınması ve problemlerin en aza indirilebilmesi için yapılması gerekenler, araştırmanın merkezi temasını oluşturmaktadır.

Çalışma neticesinde bir taraftan ideolojilerin haber ve söylemlere ne şekilde yansıdığı, bunun aile ve çocukları ne derece etkilediği belirlenmiş, diğer taraftan da uzun yıllar boyunca sosyal, ekonomik, siyasal ve kültürel süreçlerin yapılaşması ve ortaya çıkan sorunlar hakkında medyanın kullandığı ifadeler ile kamuoyuna yansıyan kısmı ortaya çıkarılmıştır.

Taş atan çocuklar bilindiği gibi hemen hepsi Kürt çocuklardan oluşmakta ve bu nedenle medyadaki temsiliyetleri önem taşımaktadır. Çocuklar kimi zaman özne kimi zaman ise edilgen bir şekilde medyada konu edilmektedir. Çalışma, çocuk ve çocukluk üzerine geliştirilmiş sosyolojik yaklaşımlar neticesinde, çocukların suça karışması ve bu konuda faaliyet göstermesi ile ilgili problematik kısımlara vurguda bulunmuş, Kürt çocukların çocukluklarını anlamlandırma noktasında zayıf kaldıklarını ortaya çıkarmıştır. Çünkü çocukların özne ve edilgen olarak lanse edildiği süreçte dışlanmış oldukları görülmektedir. Medyanın taş atan çocuklar hakkındaki düşünce ve ifadeleri gündemi uzun süre meşgul etmiş ve konu etrafında birçok hukuksal değişimler yaşanmıştır. Çocukların medyadaki temsil tarzları, toplumun çocuklara karşı tutumlarında belirleyici olmaktadır. Türkiye'nin belirli bölgelerinde yaşayan ve toplumsal gösterilere katılan bu çocuklar "*iyi çocuk*", "*kötü çocuk*" ayrımlarına maruz bırakılmaktadır.

Çocuklar polisten, yaşadıkları çevreden ve tüm toplumsal yapı unsurlarından etkilenmektedir. Çocukların henüz ilkökul ve ortaokul öğrencisi olması ancak ailelerine

ekonomik anlamda destek olmaları gerektiğini düşündüklerinden kimisinin okula gidememesi, kimisinin okulu bırakma noktasına gelmesi kimisinin ise göçle birlikte okulu bırakması, onların eğitim hayatları kadar sosyal hayatlarını da oldukça etkilemektedir. Etnik kimlikleri, sosyo-ekonomik düzeyleri, onların politikleşme algısının oluşması nedeniyle kendilerini kimlik üzerinden tanımlamaya çalışmasına sebep olmaktadır. Sistemin şu anki aşamasına bakıldığında bu eksikliklerin devam ettiği, ekonomik, sosyal, kültürel ve politik özelliklerin medyadaki söylem ve olgular üzerinden düzeltilemediği görülmektedir. Bu nedenle çocukların etnik unsurlar üzerinden oluşturulan olumsuz algılara maruz bırakılmalarının önüne geçilmesi gerektiği sonucu çıkmaktadır. Bu yüzden, maddi unsurlar üzerinde iyileştirmeler yapılması, ekonomik sıkıntılar yaşayan çocuklar üzerinden ağır yüklerin kaldırılması, göç ile gelen tüm bireylere sağlanan avantajlardan Kürt aile ve çocukların da yararlanabilmesi gerekir. Aksi takdirde, eksik unsurların giderilmeyip daha da ağırlaşması, nefret söylemlerinin kontrolünün sağlanamaması, hizmetlerin etkin ve verimli sunulmaması, bu hizmetlerden yararlanamayan ailelerin sosyo-ekonomik durumlarının eğitim kaliteleri ve sosyalleşme süreçlerinin daha çok hasara uğraması, çocukların kendisini ifade etme, istek ve arzularını belirtme biçimlerinin katılaşması daha büyük hasarlara sebep olacaktır.

Taş atan çocuklar kalıbının yıkılması öncelikli görev olmalıdır. Bu kalıp, etnisitenin, sosyal hayatın, eğitimin, kültürün, politik faaliyetlerin ve kamuoyu algısının olumsuz şekillenmesine sebep olmaktadır. Bu nedenle yıkılan bu algı beraberinde de birçok olumlu etkileşimler doğuracaktır. Kalıp yargılardan vazgeçme, hoşgörü ortamının sağlanması, çevre ile uyum sağlayıcı faaliyetler önemli aşamalardandır. Aile ve çocukların sosyal faaliyetleri, eğitim konusundaki olumlu ve yaratıcı algıları kendilerini dışarıya daha iyi ifade etmelerini sağlayacak, hak arama hususundaki olumsuz tutum ve davranışlardan onları uzak tutacaktır.

Aile ve çocuklar ekonomi ve sosyo-kültürel konulardaki geri kalmışlığın verdiği olumsuz etkilerden dolayı toplum içindeki her türlü faaliyetlerden kendilerini izole etmektedir. Ailelerin, çocuklarının eylem ve protestolarda yer almasının kendilerine mal edilmesine dair oluşturulan algı ve söylemlerin nedenini anlamlandıramadığı, tek suçlu kendilerinin gösterilmesi konusunda üzüntü duyduğu görülmektedir. Bu nedenle ailelere ve çocuklara göre yaşanılacak bir ortam sağlanması durumunda sıkıntıların en aza ineceği ortadadır. Çocuklar, şiddet ve ayrımcılık gibi konularda etnik kimlikleri üzerinden değerlendirilmektedir. Çocuğun işlediği herhangi bir suç üzerinden yapılan haberde etnik kimliğine yönelik yapılan bir vurgu okuyucunun dikkatini çekmektedir. Bu durum neticesinde suçlu çocukla ait olduğu etnik kültürel kimlik, korkulması gereken bir unsur olarak gösterilmektedir. Öyleyse bunlar yerine

Taş Atan Çocukların Ortaya Çıkışı ve Onları Eyleme Yönelten Sosyal Sebepler İle Çözüm Önerileri

medyanın kendini ifade etme biçiminden ziyade kendini tam anlamıyla ifade etmek isteyip de bundan yoksun kalan toplumsal grupların (etnik ve kültürel azınlıklar, kadınlar, çocuklar, yoksullar, yaşlılar vb.) uğradıkları simgesel ve fiziksel şiddete odaklanmaları gerektiği sonucu ortaya çıkmaktadır. Tüm toplumsal grupların kendilerini tam olarak ifade edebileceği mecralar oluşturulması gerekmektedir. Bu ise, medyanın ticari rekabetten, kısıtlayıcı tutumlardan ve yerleşmiş haber değerlerinden uzaklaşmasıyla sağlanacaktır. Söz konusu haberlere, çocuk haklarına duyarlı habercilik anlayışı ve dışlayıcı dilden uzak üslup ile yaklaşılması gerekmektedir. Çatışmaların, çocuklar üzerinden keskin bir şekilde verilmemesi ve kamuoyuna nefret algısını pekiştirecek bir dil kullanılmaması toplumsal sorumluluk olarak benimsenmelidir.

Çocukların kendini ifade etme biçimi olarak geliştirdikleri savunma mekanizması aslında kendi öz kimliklerini yanlış ifade etmesine de sebebiyet vermektedir. Çünkü kendi etnik kimlikleri üzerinden uğradıkları ayrımcı politikalar onlar da nefret söylemlerine ve kontrol mekanizmaları üzerinde baskı hissetmelerine sebep olmaktadır. Çocuklar bu yüzden çevreleriyle yeterli sosyalleşmeyi sağlayamamaktadır. Bu nedenle etiketlendikleri her söylemin ortadan kaldırılması gerekir. *Taş atan çocuklar* etiketi bunların en başında gelmektedir. Etiketlerin ve algıların yıkılması, süreci daha da yumuşatacak ve çocuklar üzerindeki baskıyı hafifletecektir. Kalıp yargılardan vazgeçme, çevreyle uyumlu sosyal faaliyetler, etkinlikler, sosyo-kültürel çalışmalar, eğitim konusunda gerekli alt yapı çalışmaları çocuk ve ailenin ilgisini doğru yöne çekecektir.

KAYNAKÇA

- Akıncı, F. (2019). *Kriminoloji*, İstanbul: Beta Basım Yayınları.
- Akyayla, A. (2019). E. Durkheim ve B. Malinowski Ekseninde “Sapma” ve “Suç” Kavramlarına Karşılaştırmalı Bir Bakış, *Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (2), 68-76.
- Arabacı, L. Taş, G. (2017). Çocuklarda Suça Sürükleyen Faktörler, *Psikiyatri Hemşireliği Dergisi*, (2), 110-117.
- Aşan, F. (2015). Çocuk Hakları Bağlamında Taş Atan Çocuklar Meselesi: Eleştiriler ve Öneriler, <http://www.acedemia.edu> (20.11.2020).
- Benli, M. H. (2008, 13 Aralık). *Polise Taş Atan Çocuklara Dağdaki Teröristle Aynı Ceza*. <http://www.radikal.com.tr/turkiye/polise-tas-atan-cocuklara-dagdaki-teroristle-ayni-ceza-912496/>
- Darıcı, H. (2009). Şiddet ve Özgürlük: Kürt Çocuklarının Siyaseti, *Toplum ve Kuram Dergisi*, (2), 17-41.

Durna, T., Kubilay, Ç. (2010). Basının Şiddeti: Siyasal Gösterilerde “Polise Taş Atan Çocuklar” Örneği, *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi*, (65), 51-84.

Duğan, Ö. Arslan, A. (2016). Suça Yönelmiş Çocukların Medyada Temsili: Bir Alan Araştırması, *Gümüşhane Üniversitesi İletişim Fakültesi Elektronik Dergisi*, (1), 304- 325.

Ekmen, Ö. (2016). Türkiye Medyasında Taş Atan Çocukların Temsili, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi- Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Erdener, E. (2011). Çocuklarda ‘Suçun Hukuki Anlam ve Sonuçlarını Algılayabilme’ İle Algılamalarına Etki Eden Sosyal-Kültürel Faktörlerin Ceza Sorumluluğu Bakımından İncelenmesi, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Bingöl Üniversitesi- Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Kekevi, S., Kılıçoğlu, G. (2016). Uluslararası Hukuk Açısından Çocuk Askerler ve PKK’nın Çocuk Askerleri/Militanları, *Ankara Barosu Dergisi*, (3), 483-510.

Kontaz, M., Bulut, B. (2009, 16 Haziran). *Taş Atan Çocuklara Valilik Para Cezası Kesti*. <http://www.radikal.com.tr/turkiye/tas-atan-cocuklara-valilik-para-cezasi-kesti-940846/>

Öter, A. (2018). Çocuk Suçluluğunun Toplumsal Nedenlerine Sosyolojik Bir Bakış (Antalya Örneği), *21. Yüzyılda Eğitim ve Toplum Eğitim Bilimleri ve Sosyal Araştırmalar Dergisi*, (21), 739-769.

Sünbül, A. M. (2008). *Eğitime Yeni Bakışlar*, Konya: Eğitim Kitabevi Yayınları.

URL-1: “Terör Örgütünün Kullandığı Çocuklar Polisi Taşladı”. (2009, 19 Nisan). <https://www.haberler.com/teror-orgutunun-kullandigi-cocuklar-polisi-tasladi-haberi/>

URL-2: “PKK’nın Yeni Silahı Bomba Atan Çocuklar”. (2011, 20 Şubat). <https://www.yenisafak.com/gundem/pkknin-yeni-silahi-bomba-atan-cocuklar-304244>

URL-3: “Çocuk Eylemcilerin Sayısı Neden Çoğaldı”. (2012, 25 Şubat) <https://www.haberturk.com/yasam/haber/719127-cocuk-eylemcilerin-sayisi-neden-cogaldi>

URL-4: “Taş Atan Çocuklardan Öcalan Gösterisi”. (2011, 12 Eylül). <https://www.hurriyet.com.tr/gundem/tas-atan-cocuklardan-ocalan-gosterisi-18708025>

URL-5: “Polise Taş Atan PKK Yandaşına 3 Yıl 1 Ay 15 Gün Hapis Cezası”. (2017, 12 Ocak). <https://www.sabah.com.tr/gundem/2017/01/12/polise-tas-atan-pkk-yandasina-3-yil-1-ay-15-gun-hapis-cezasi>

URL-6: “Taş Atan Değil Suça İtilmiş Çocuklar”. (2010, 14 Mart). <https://haber.sol.org.tr/devlet-ve-siyaset/tas-atan-degil-suca-itilmis-cocuklar-haberi-25310>

URL-7: “Taş Atan Çocuklara Koğuş Kalmadı”. (2018, 11 Aralık). <https://www.cnnturk.com/2010/turkiye/01/29/tas.atan.cocuklara.kogus.kalmadi/561484.0/index.html>

URL-8: “Taş Atan Çocuklar Çocuk Mahkemesine”. (2009, 29 Eylül). <https://www.ntv.com.tr/turkiye/tas-atan-cocuklar-cocuk-mahkemesine,cZqHcGgzI0a4Wx62FaHFUQ>

Yağcıoğlu, S. (2012). Yeni Çocukluğun Kurucuları Kürt Çocukların Siyaseti ve Siyaset Alanı Olarak Toplumsal Gösteriler, *Eğitim Toplum Bilim Dergisi*, (8), 88-114.

Yel, A. (2014, 7 Aralık). *Şırnak’ta İzinsiz Gösteri*. <https://www.hurriyet.com.tr/sirnakta-izinsiz-gosteri-37020683>

Yılmaz, Ö. D. (2010). Taş Atan Çocuklar ve Kahraman Psikologlar, *Eleştirel Psikoloji Bülteni*, (3), 37-45.

**Taş Atan Çocukların Ortaya Çıkışı ve Onları Eyleme Yönelten Sosyal
Sebepler İle Çözüm Önerileri**
